

tekst over tekst

Wim Cuyvers

Stroom / Voorkamer

Wasteland

Wasteland is een loos begrip: verloren land, nutteloos land, welk gebied zou er ooit verloren kunnen zijn? *Wasteland* is een loos begrip zoals ontucht dat is. Maar voor de duur van dit artikel blijf ik het hantieren. Verlies en nut zijn woorden die ons de weg wijzen naar de grond van het woord: dat is economie. En ook al lijkt een terrein voor de economie niet interessant, dan is dat natuurlijk maar heel tijdelijk zo. We kennen allemaal voorbeelden van terreinen waar jarenlang niemand in geïnteresseerd was en waar even later om gevochten werd om ze te kunnen kopen.

In een wereld die almaar economischer wordt, lijkt er geen andere lezing meer mogelijk dan de economische en wordt het economische het eco(no)-logische. Maar degenen die de limieten van het economische overschrijden, die de koude logica doorbreken, degenen die zoeken naar excessen, die de controle ontvluchten, lezen datgene wat de economische blik als *wasteland* zag, als het *promised land*, voor hen is dat

het terrein waar de lichaamsvochten kunnen vloeien: het *wasteland* is voor hen de plek van de seksuele uitspatting, de plek waar het zweet uitbreekt van angst of inspanning, de plek om te wenen, een plek van de behoefte(ig)e, een existentiële plek. Hun blik, die gestuurd wordt door de nood, door de angst, door de lust ziet in het terrein waar de door de economie gedirigeerde maatschappij niets in ziet, de conditie voor een schuwe extase. Hun desperaatheid kleurt hun kijk en richt hun blik. En als ik hún zeg, dan bedoel ik onze: onze nood dicteert ons kijken. Het *wasteland* is het terrein van dropouts, van iedereen die maatschappelijk niet aanvaard is, en ik weet ook dat we dat allemaal, ook al is het maar even, kunnen zijn.

Min of meer recentelijk worden de *wastelands*, steeds meer ingenomen door de vrije tijd. De existentiële angst wordt er vervangen door de adrenaline-stoot die de recreant voelt bij het uitoefenen van deze of gene hobby of sport: de nog hogere sprong met de motorfiets, de nog snellere vlucht van het gemotoriseerde modelvliegtuigje, de duik met de downhill-mountainbike, de raid met de 4 x 4 jeep. Er wordt gepoetst en gepronkt met het dure, kleurige, glimmende materiaal, dat eerder al op televisie, via internet en in glossy magazines bij de specifieke doelgroep was aangeprezen. Het moge duidelijk zijn dat het maatschappelijk aanzien en de eigen persoonlijkheid almaar meer opgebouwd worden door *leisure*. De arbeid lijkt daartoe niet langer in staat, want arbeid is

anoniem en kleurloos en wisselend geworden. Binnen het clubje van supergespecialiseerde, steeds maar specifieker wordende sporters heerst een rangorde die bepaald wordt door de prestatie, maar ook door de uitrusting. En de vrijetijdsbesteding levert sterke verhalen waarmee men op de werkvloer kan uitpakken. De vrijetijdsbesteding vult het hoofd van de beoefenaars en wordt dermate bepalend dat de recreant voortdurend omgevingen afscant naar plekken waar hij zijn ongewone activiteit kan uitoefenen: de manier van kijken van de mountainbiker is niet dezelfde als die van de veldrijder, is niet dezelfde als die van de bmx'er: ze kijken allen anders naar de omgeving en lezen de omgeving allemaal anders af. Ruimte-ervaring is per definitie een projectie: het kijken door een specifieke bril, een bril die ervoor zorgt dat men anders focust, anders kadreert, anders filtert, anders denkt, en op die manier gebeurt het steeds vaker dat hobbyisten in het *wasteland* de ideale omgeving kunnen zien voor de uitoefening van hun *passe-temps*. Bij dit 'leisure-gebruik' van *wasteland* wil men het maatschappelijk aanzien laten toenemen in plaats van het op het spel te zetten. Vrijetijdsbesteding, het Nederlandse woord zegt het zelf, gaat over besteden, uitgeven, consumeren. Vrije tijd is niet het contrapunt van arbeid, het is er het verlengde van: in de vrije tijd gaat het niet over het verlies zoals we dat kenden in de overdaad van de bacchanales, vrijetijdsbesteding is geraffineerde, verhoogde consumptie en afleiding van het existentiële. *Leisure*

is de *kampfer* in de drank van de internaatsjongetjes. *Leisure* is een bezigheidstherapie, een bezighouderij. *Leisure* is een kwadratering van het economische: de zelfverwerkelijking in de overtreding wordt getransponeerd en geneutraliseerd in de pseudo-wereld van de vrije tijd: het is niet langer angstzweet dat hier op de witte polsbandjes wordt gewist.

De tijdelijke agora die het *wasteland* in zijn meest elementaire vorm is (de plek van de behoeftigen), dreigt verschroeid te worden door de vrijetijdsbesteding, zal ongetwijfeld verschroeid worden door het vrijetijdsdepartement van de economie. Maar als we nadenken over de essentie van *wasteland* en we accepteren het inzicht dat het slechts over een tijdelijk iets gaat, over een moment, dan komen we erg dicht bij wat we 'le degré zéro de l'espace' zouden kunnen noemen: het ruimtelijke moment waarop iedereen alle mogelijk denkbare projecties zou kunnen maken, de ruimte die nog door niemand ingenomen is, die nog niemand zich toegeëigend heeft, de ruimte die door niemand economisch gemaakt is, de ruimte die nog niemand gepri vatiseerd heeft, de ruimte die in geen enkel opzicht privé is, de ruimte die voor een ogenblik in de ware zin van het woord, publiek is. Een betere naam voor *wasteland*. als het dan toch in het Engels moet, zou zijn: 'public space'.